

MEB KAYNAKLARI VE AKADEMİK MAKALELER TARANARAK HAZIRLANMIŞTIR!
ANKARA AKADEMİ GRUBUNUN KALEMİNDEN

ÖKBS

Öğretmenlik
Kariyer Basamakları
Sınavı

BAŞÖĞRETMENLİK
HAZIRLIK KİTABI

Sematik **%100 Yeni**
Görsel Anlatım

İÇİNDEKİLER

ÖKBS - BAŞÖĞRETMENLİK

■	Öğrenme ve Öğretme Süreçleri	5
■	Ölçme ve Değerlendirme	193
■	Özel Eğitim ve Rehberlik	241
■	Eğitim Araştırmaları ve Ar-Ge Çalışmaları	309
■	Eğitimde Kapsayıcılık	321
■	Çevre Eğitimi ve İklim Değişikliği	331
■	Sosyal Etkileşim ve İletişim	347
■	Dijital Yetkinlik	359
■	Güvenli Okul ve Okul Güvenliği	369
■	Okul Geliştirme ve Liderlik	385
■	Sosyal Duygusal Öğrenme Becerilerin Geliştirilmesi	395
■	Bilişsel Düşünme Becerileri	407

ÖKBS

ÖĞRENME VE ÖĞRETME SÜREÇLERİ

- Öğrenme Psikolojisi -

TEMEL KAVRAMLAR

1. Davranış

Organizmanın her türlü tepkisine davranış adı verilmektedir. Organizmanın gözlenebilen ya da gözlenemeyen açık ya da örtük etkinliklerinin tümüdür.

I) Doğuştan Getirilen Davranışlar

a) Refleks:

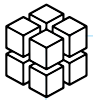
Basittir ve öğrenme ile kazanılmış değildir. Refleksler, organizmanın hayatını sürdürmek ve organizmayı olumsuz çevre şartlarından korumak gibi amaçlara hizmet eden ağlama, göz kırpması, öksürme, nefes alıp verme gibi acı veren uyarılardan otomatik olarak geri çekilme gibi davranışlardır.

b) İçgüdü:

Hayvanların doğuştan getirdikleri davranışlar hayatiyetlerini korur. Türünün tamamında görülen karmaşık davranış kalıpları sistemde hayatta kalmalarını sağlar.

İçgüdü; Örümceğin ağ örmesi

PUAN KÜPÜ

İçgüdü konusunda önemli çalışmalar yapanlardan biri de Konrad Lorenz'dir. Lorenz, kaz yavrularının dünyaya geldikten sonraki 15 saat içinde etraflarında hareket eden bir cismin veya canlının peşinden gittiklerini (basımlama) incelemiştir.

c) İçgüdüsel Davranış

İçgüdüye benzeyen ancak belli bir türe ait olmayıp bir çok türde görülebilen davranışlardır. Doğuştan getirilmesinin ve öğrenmeyi gerektirmemesinin yanı sıra, karmaşık olması, belli bir zamanda ortaya çıkarak ertelenememesi nedeniyle içgüdüye benzemesine karşın yalnızca belli bir türe özgü olmaması ile içgüdüden farklılaşmaktadır.

NOT

Bacanlı;

Belli bir içgüdüün ortaya çıkması sırasında, bu içgüdüyle ilişkili davranışların tümünün içgüdüsel davranış olduğunu, içgüdüye benzeyen davranışların da içgüdüsel davranış olarak adlandırıldığını belirtmektedir.

Örnek:

- Annelik içgüdü değil, içgüdüsel bir davranıştır. Çünkü yapılan bir araştırmada üç hafta süreyle yeni doğmuş bebeklerle bir arada kalan bayanların prolaktin salgıladıkları görülmüştür. Bu salgı bir erkeğe enjekte edildiğinde erkeğin de annelik davranışları göstermeye başladığı görülmüştür.

PUAN KÜPÜ

İnsan ve diğer memeli türleri arasındaki temel ayrımın, beynin üst ve spesifik olarak öne yakın bölümünün niceliksel ve niteliksel olarak gelişimi olduğuna ilişkin yaygın bir görüş bulunmaktadır.

c) Homeostatik Davranış

Homeostatis, canlı varlıkların yaşamlarını sürdürebilmeleri için organizmanın beden ısı, su, oksijen, kandaki şekere miktarı gibi öğelerin belli bir seviyede tutulmasıdır.

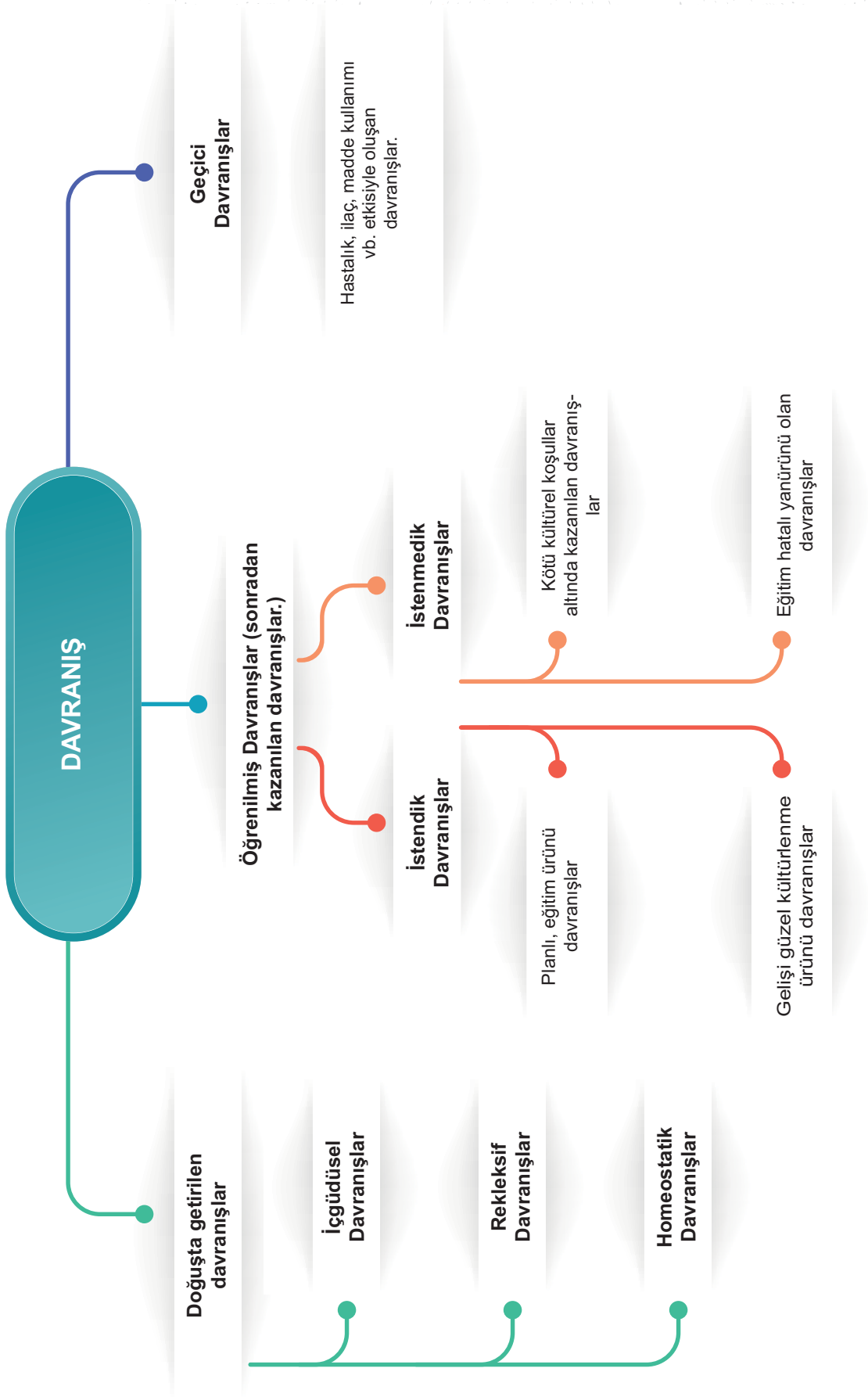
II. Geçici Davranışlar

Geçici davranışlar; madde, alkol tüketimi, hastalık, yorgunluk gibi etkilerle oluşan davranışlardır.

III. Öğrenilmiş Davranışlar/Sonradan Kazanılan Davranışlar

Öğrenme bireyin davranışlarında yaşantısı sonucunda meydana gelen kalıcı – izli (nispeten, çünkü unutmaya olanaklı) değişikliklerdir.

İVAN PAVLOV ve KLASİK KOŞULLANMA DENEYİ

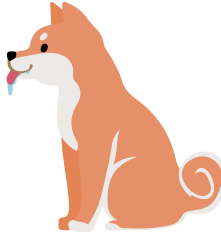
Klasik koşullanma, köpeklerin sindirim sistemleri üzerinde çalışmalar arasında Pavlov tarafından rastlantısal olarak keşfedilmiştir. Bu deneylerde köpeğe et suyu verilmiş, köpek doğal olarak salya salgılamış, Pavlov ve ekibi köpeğin salya miktarını ölçmüştür. Köpeğin yiyeceği duyularıyla algıladığında salya salgılaması otomatik doğal bir tepkidir.

KOŞULLANMA ÖNCESİ

Yiyecek

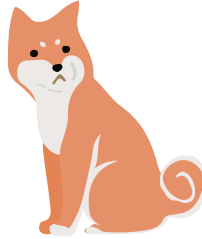

Et doğal (koşulsuz) uyarıcıdır. Köpeğin ete gösterdiği salya tepkisi koşulsuz tepkidir.

KOŞULLANMA ÖNCESİ

Zil Sesi

Nötr uyarıcı, organizmada herhangi bir tepkiye neden olmayan uyarılardır. Pavlov'un deneyinde nötr uyarıcı zil sesidir. Koşullanma öncesinde köpek zil sesine salya tepkisi göstermez.

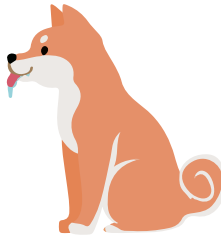
KOŞULLANMA SIRASI

Zil Sesi

Yiyecek

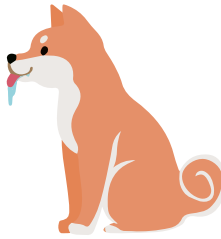

Pavlov'un deneyinde köpek zil sesinin (nötr uyarıcı) arkasından et (doğal uyarıcı) verildiğinde salya salgılamaktadır. Bu süreç, köpeğin zil sesine salya salgılamayı öğrendiği klasik koşullanma sürecidir.

KOŞULLANMA SONRASI

Zil Sesi

Koşullanma gerçekleşikten sonra nötr uyarıcı koşullu uyarıcı olarak adlandırılmakta, koşulsuz tepki ise koşullu tepkiye dönüşmektedir.

DAVRANIŞÇI ÖĞRENME KURAMLARI

? ÖRNEK SORU

Aşağıdakilerden hangisi Premack ilkesinin kullanılması-na örnek olabilir?

- A) Öğretmenin, çalıştığından emin olduğu bir öğrencisine sözlüden yüksek puan vermesi
- B) Teknik direktörün, antrenmanlarda iyi çalıştığına tanık olduğu oyuncularını maçlarda oynatması
- C) Annenin, çocuğuna odasını topladığı takdirde bilgisayarda oynamasına izin vereceğini söylemesi
- D) Öğretmenin, öğrencilerine örnek olmak amacıyla tertipli giyinmesi
- E) Annenin, çocuğuna ağlayarak bir şey istememeyi öğretmek amacıyla ağladığı zaman isteğini yerine getirmemesi

☰ ÇÖZÜM

Premack ilkesine göre, yapılma olasılığı yüksek davranış, yapılma olasılığı az olan davranış güçlendirir. Premack'a göre herkesin bir pekiştirme hiyerarşisi vardır. Bu hiyerarşide üstlerde yer alan pekiştireçler, altlarda yer alan pekiştireçlerden daha fazla davranış üretir. Benzer şekilde hiyerarşide üstlerde yer alan etkinlikler altlarda yer alan etkinlikleri pekiştirir. Annesinin çocuğuna odasını topladığında bilgisayar oynayabileceğini söylemesi Premack ilkesine uygundur.

(Cevap C)

8. Batıl İnanış-Batıl Davranış

Birbirleriyle ilişkisi olmayan iki olay ya da durumun birbirleriyle ilişkilendirilmesine "batıl inanç-batıl davranış" denir. Batıl inançların büyük bir kısmı edimsel koşullanma yoluyla edinilir. Birçok insanda ona uğur ya da uğursuzluk getirdiğine inandığı bir eşya ya da bir davranışları vardır. Sonuç ile neden arasında hiçbir bağın olmadığı batıl davranışlar bilimsel değerden yoksundur.

Örnek:

- Arkadaşından aldığı kalemle girdiği sınavdan düşük not alan öğrencinin bundan sonra başkasının kalemiyle sınava girmeyeceğini söylemesi.

CEZA

Ceza herhangi bir uyaran durumuna yönelik olarak verdiği belli bir tepkinin sıklığını azaltmak amacıyla, organizmanın bulunduğu ortama hoş olmayan bir karşılık sunma durumudur. Organizmanın davranışa yönelik iki türlü olumsuz karşılık sunulabilir. Bu olumsuz uyaran durumları, birinci tür ceza ve ikinci tür ceza olarak adlandırılır. Ceza'nın oluşturduğu olumsuz etkinin miktarı ve süresi hangi tür cezanın daha "ağır" bir ceza olduğunun çıkarımsal belirleyicisi durumundadır.

- Ceza istenmeyen davranışı kısa süreli ortadan kaldırılabir ancak önemli olan hoş olmayan davranışı bastırmak değil, uygun davranışı pekiştirmektir.

1. Birinci Tür Ceza

Organizmanın bulunduğu ortama hoş olmayan bir uyarının sunulmasıdır. Organizmaya verilen her türlü fiziksel ceza birinci tür cezadır. Fiziksel cezalar organizmaya acı veren her türlü uyarı içerir. Azalma, bağırma hatta kötü bir bakış bile birinci tür ceza içinde yer alır. Geleneksel eğitim ne yazık ki bu tür cezaları içerir.

Örnek:

- Annenin, ders çalışmayan çocuğuna bağırması.
- Ders çalışmayan öğrencinin sınıfta kalması.

? ÖRNEK SORU

İsmail, sahiplendiği köpeğini gezdirirken köpeğin sürekli önden koşmasından ve kendi çekiştirmesinden rahatsız olmaktadır. Bunun üzerine İsmail tasmayı köpeğin boynuna yakın bir yerden tutmuş ve köpeğin koşmak istediğinde sert bir şekilde tasmayı çekmiştir. Bazı günler köpeğini kardeşi gezdirmekte ancak o tasmayı normal biçimde tatmaktadır. İsmail yöntemini sürdürmesine rağmen köpeği gezerken kendisini çekiştirmeye devam etmektedir.

İsmail'in bu denemesiyle ilgili;

- I. Köpeğin tasmağını boynuna yakın yerden tutup sert biçimde çekmesi I. tip cezadır.
- II. Davranış değiştirme sürecindeki tutarsızlık davranışın değişmesini engellemiştir.
- III. İsmail'in kardeşinin aynı yolu izlemesi II. tip cezadır

İfadelerinden hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) II ve III

ÖĞRENME-ÖĞRETME KURAM VE MODELLERİ

Beyin parça ve bütünleri eş zamanlı olarak işler.

Beynin sağ ve sol yarım küreleri arasında önemli farklar vardır. Bunun yanı sıra kişi edebiyatı, matematik, müzik ya da sanatla uğraşsa da sağlıklı bir bireyde iki yarım küre ayrılmaz şekilde birbiriyle etkileşim halindedir.

Öğrenme hem odaklanmış dikkati hem çevresel algılamayı içerir.

Beyin dikkat ettiği ve farkında olduğu bilgiyi alır. Dikkatin dışında kalan bazı bilgi ve işaretleri de alır.

Öğrenme bilinçli ve bilinçsiz süreçleri içerir.

Bilinçli olarak anladığımızda daha fazlasını öğreniriz. Çevreden algılanan bir çok sinyal, öğrenen farkına varmadan beyne girer ve bilinçsiz düzeyde etkileşimde bulunur.

İki tür bellek sistemi vardır.

Bunlar; uzamsal bellek sistemi ve ezberleyerek öğrenme sistemidir. İnsanlarda deneyimlere ve tekrarlamaya gerek kalmadan belleğe kaydedilen doğal bir uzamsal bellek sistemi vardır.

Öğrenme teşvikle artar ve korkuyla azalır.

Beyin korku altında performansı düşer ve uygun düzeyde teşvik edildiğinde üst düzeyde öğrenir. Performansın düşmesinin esas nedeni çaresizlik duygusudur.

Her beyin tektir.

Temel duygular ve duyguları kapsayan aynı sisteme sahip olsak da onlar her beyinde farklı bütünleştirilmiştir.

ÖRNEK SORU

Beyin temelli öğrenme yaklaşımının benimseyen bir öğretmenin aşağıdakilerden hangisini yapması beklenemez?

- A) Zengin uyarıcılarla öğrenme süreçlerini destekleme
- B) Öğrencilerin fizyolojik ihtiyaçlarını önemseme
- C) Rekabetçi ortamlarla öğrencilerini çalışmaya güdüleme
- D) Bireysel öğrenme stillerine duyarlı olma
- E) Öğrenilen bilgilerin önceki öğrenmelerle bağını destekleme

ÇÖZÜM

Beyin temelli öğrenme yaklaşımına göre öğrenme fizyolojiyle ilgilidir. Duygular öğrenmede önemlidir. Öğrenme teşvik artar baskı, zorlama ve olumsuz duygusal süreçlerle azalır. Bu açıdan öğrencileri duygusal açıdan zorlayacak rekabetçi uygulamalar öğrenmeyi olumsuz etkiler.

(Cevap C)

ÇOKLU ZEKÂ KURAMI

İnsanların farklı zekalara, farklı düzeylerde sahip olduğunu ortaya koyan çağdaş zeka araştırmacısı Gardner dil ve matematik zekasına önem veren anlayışı yıkarak “Çoklu Zeka Kuramı” nı oluşturmuştur. Gardner; dil ve matematik yeteneklerine ek olarak müzikte, sporda, dansa, iletişimde, resimde, insanlarla iyi ilişkiler kurmada, içsel değerlendirilmeler yaparak kendini iyi tanımada ve doğaya yakınlıkta başarılı olanların da zeki olduklarını belirtmiştir.

Çoklu Zeka Kuramı’nın İlkeleri

- İnsanlar farklı zeka alanlarına sahiptir. Herkesin zeka profili kendine özgüdür.
- Zekalarının her biri farklı gelişime sahiptir.
- Bütün zeka alanları dinamikdir.
- Öğretim etkinlikleri tüm zeka alanlarını arttıracak biçimde düzenlenmelidir.
- Zeka öğrenilebilir, öğretilir.
- Kültür, kalıtım, inançlar ve kişisel altyapı zeka alanlarını etkiler.

ÖKBS

ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK

**AKADEMİ
DENİZİ**

Parsonian Model (Parsons Modeli)

Okullarda ufak tefek ve sistemsiz rehberlik hizmetleri yürütülürken 1908 yılında Boston'da Frank Parsons ilk mesleki büroyu kurmuştur. Parsons'un amacı, endüstri bölgelerinde iş aramakta olan bir çok vasıfsız göçmenin kısa bir eğitim programından geçirildikten sonra uygun bir işe yerleşmelerine yardımcı olmaktır.

Okul PDR Hizmetleri Modeli

Okul psikolojik danışma ve rehberlik programları kapsamlı olarak karakterize edilmiştir. Çünkü programlar öğrencilerin gelişimlerinin bütün yönlerine yönelik olarak tasarlanmıştır.

Rehberliğin Eğitim Süreci ile Kaynaştırılması

Rehberliğin eğitim ile özdeş bir hizmet, bireyin ileride toplum yaşamına uyum sağlamasında gerekli bazı bilgi ve becerileri kazandırma süreci olarak anlayan eğitimcilerin başında Brewer gelmektedir.

TARİHSEL SÜREÇ İÇİNDE REHBERLİK YAKLAŞIMLARI

Kapsamlı PDR Programları

1960'lı yıllardan bu yana ise psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini program ya da meslek seçimi sorunları ile sınırlandıran ve çare bulucu yardım sağlama-ya ağırlık veren geleneksel modellerin yerine gelişimsel rehberlik anlayışı benimsenmiştir.

Klinik Yaklaşım/Özellik Faktör Kuramı

Bireysel eğitimin yapılabilesinin; kişisel bilgilerin, yeteneklerin çözülmesine ve kişisel gereksinimleri karşılayarak olan öğrenme yöntemlerinin geliştirilmesine bağlı olduğu görülmüştür. Rehberlikte klinik yaklaşım bu nedenle uygulama alanı bulmuştur.

Gelişimsel Rehberlik

Rehberliği gelişim sürecine yardımcı olarak gören yaklaşım, bireyi sürekli gelişim halinde gören bir gelişim basamağını daha sonraki gelişim basamağına hazırlayıcı bir değişim süreci olarak kabul eden görüşlerden kaynaklanmaktadır.

Karar Vermeye Yardım Süreci Olarak Rehberlik

Rehberliği "karar vermeye yardım süreci" olarak algılayanlara göre kişi, karar verme güçlüğü çektiği zaman rehberliğe gereksinim duyacaktır. Bir sorunu çözme sırasında zorlukla karşılaşınca kişiye rehberlik yapılmalıdır.

REHBERLİK TÜRLERİ

Rehberlik birikimli, sürekli ve dinamik bir yardım etkinliği olduğundan rehberliğin türlerine göre ayırmak bir hayli zor olmaktadır. Ancak rehberlik hizmetleri ile ulaşılmak istenilen amaçlar ve ilkeler değişmemektedir.

01 Kurumlarına, Hizmet Alanına Göre Rehberlik

- » Eğitim Alanında
- » Sağlık Alanında
- » Sosyal yardım alanında
- » Endüstri alanında
- » Adalet ve güvenlik alanında
- » Spor alanında

02 Temel İşlevlerine Göre Rehberlik

- » Uyum sağlayıcı
- » Yönetici
- » Ayarlayıcı
- » Önleyici
- » Tamamlayıcı
- » İyileştirici / çare bulucu
- » Kriz yönetimi / krize müdahale

03 Birey Sayısına Göre Rehberlik

- » Bireysel rehberlik
- » Grupla rehberlik
- » Bireysel psikolojik danışma
- » Grupla psikolojik danışma

04 Öğretim Kademelerine Göre Rehberlik

- » Okul öncesinde
- » İlköğretimde
- » Ortaöğretimde
- » Yükseköğretimde

05 Problem Alanına Göre Rehberlik

- » Eğitsel rehberlik
- » Mesleki rehberlik
- » Kişisel-sosyal rehberlik

ÖKBS

**EĞİTİM
ARAŞTIRMALARI
VE AR-GE
ÇALIŞMALARI**

**AKADEMİ
DENİZİ**

PSİKOLOJİDE ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ

Betimsel Yöntemler

Betimsel teknikler, davranışları betimlemeyi, özetlemeyi, ortak özelliklerine göre sınıflanmayı ve birbiri ile ilişkili ya da ilişkisiz davranışsal olayları belirlemeyi amaçlar.

- Gözlem
- Test
- Anket
- Görüşme
- Vaka incelemesi
- Etnografik çalışma
- Metaanaliz

Deneyisel Yöntemler

Deneyisel yöntem, bilimin kontrol fonksiyonunu karşılayabilmek için oldukça sık kullanılan bir yöntemdir. Deneyisel araştırmaların temel amacı, davranışın nedenlerini veya ön belirleyicilerini saptamaktır.

İstatiksel Yöntemler

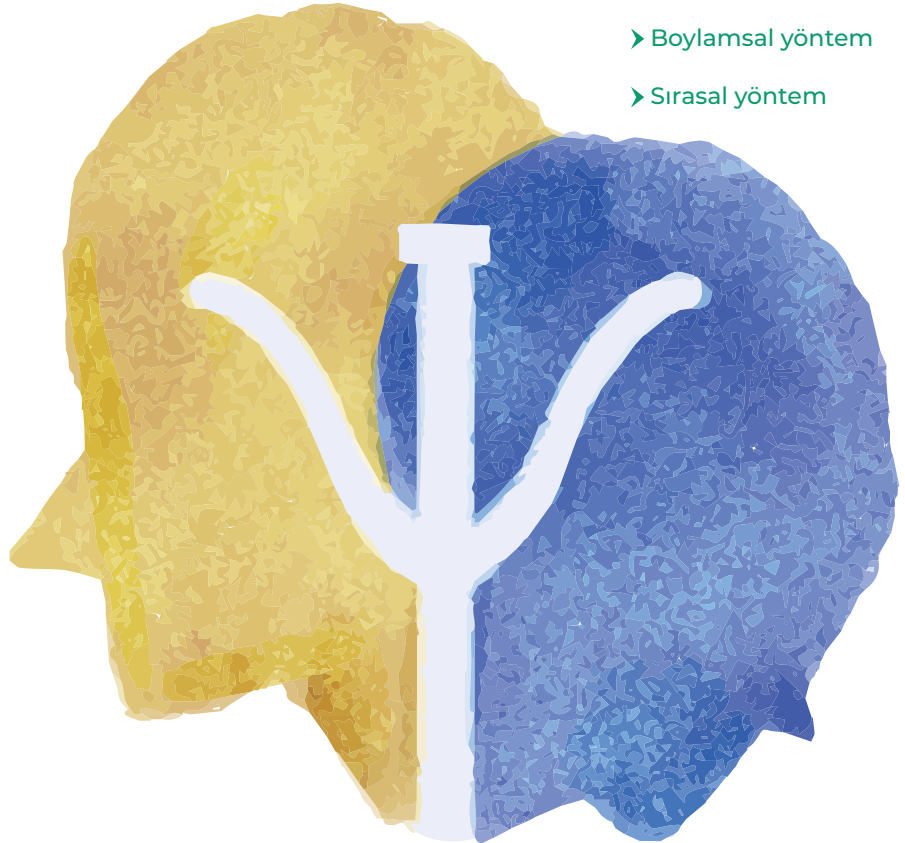
İki değişken arasındaki ilişkiyi gösteren bir katsayıdır. Korelasyon için iki değişkene ilişkin birer veri grubunun bulunması ve bu iki veri grubun da aynı araştırma grubundan elde edilmiş olması gerekir.

Gelişimsel Yöntemler

Bu tür araştırmaların amacı değişik yaşlarda insanın büyüme ve değişmesini incelemektir. Boylamsal, kesitsel ve sırasal yöntemlerden faydalanılır.

- Kesitsel yöntem
- Boylamsal yöntem
- Sırasal yöntem

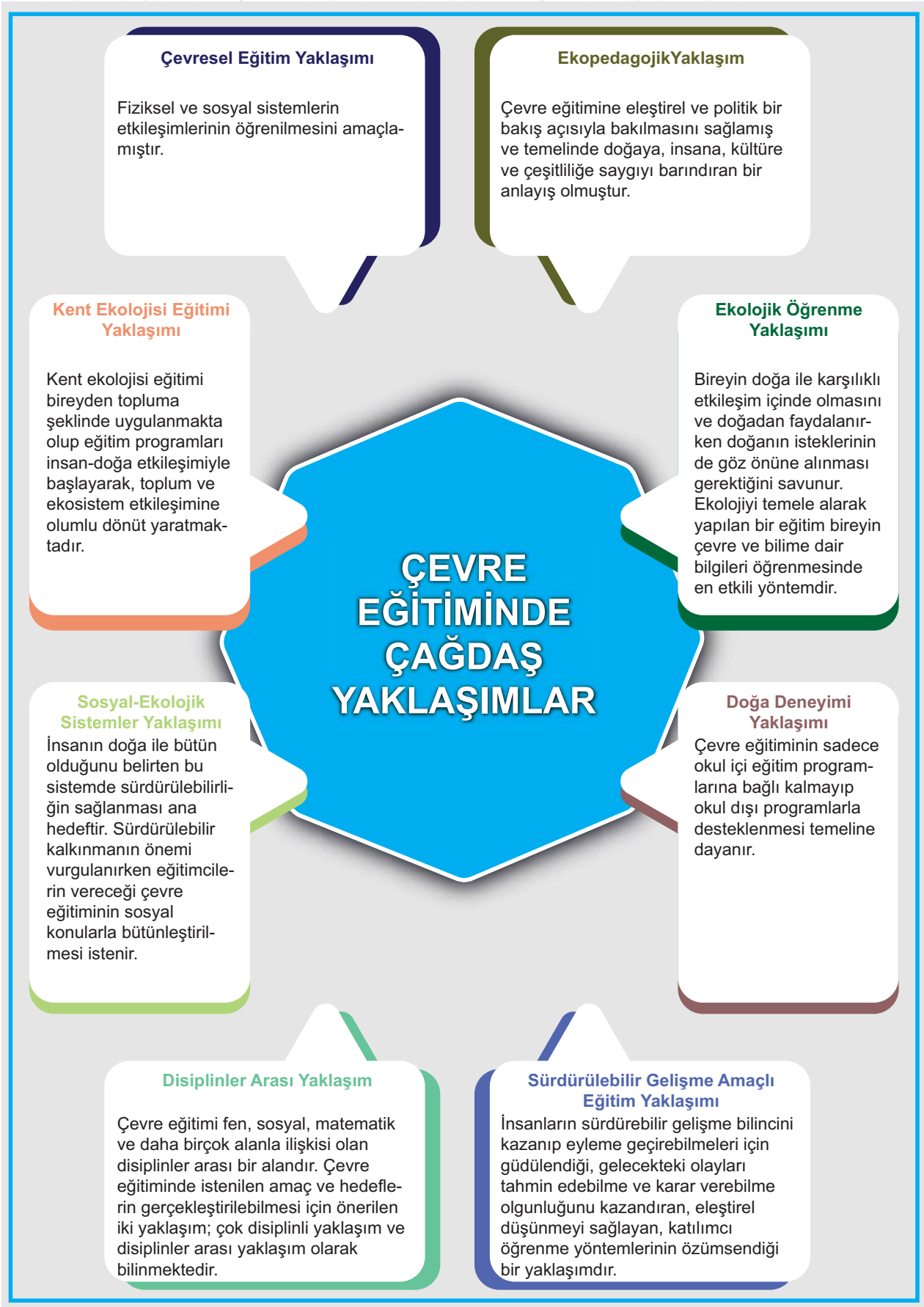
ÖKBS

ÇEVRE EĞİTİMİ VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

**AKADEMİ
DENİZİ**

ÇEVRE SORUNLARI VE TÜRLERİ

Çevre sorunu; özellikle beşerî faaliyetler sonucunda çevrenin zarar görmesi, kirlenmesi ve doğadaki dengenin bozulmasıdır. İnsanın var olduğu günden itibaren doğayı kullanmaya başlamasıyla birlikte yeryüzünde çeşitli çevre sorunları yaşanmaya başlanmıştır. Ancak özellikle Sanayi Devrimi sonrasında artan sanayi ve şehirleşme faaliyetleri doğadaki kaynakların insanlar tarafından hızlı ve bilinçsiz bir şekilde tüketilmesini de beraberinde getirmiştir. Teknolojik gelişmelerle birlikte günümüze kadar artarak süregelen bu faaliyetler ile ulaşım, enerji üretimi vb. amaçlı fosil yakıtların kullanımı çevre sorunlarının başlıca oluşum nedenleri arasında yer almaktadır.

NOT

Çevre sorunları; çeşitlilik göstermekle birlikte küresel iklim değişikliği, ozon tabakasının seyrelmesi, asit yağmurları, hava kirliliği, çölleşme gibi küresel; katı atıklar, ormanların tahrip edilmesi, ışık ve ses kirliliği gibi yerel çevre sorunları olmak üzere iki ana başlık altında gruplandırılabilir.

KÜRESEL ÇEVRE SORUNLARI

Son yüzyılda insanoğlu, insanlık tarihinden bu zamana dek olan doğal kaynak tüketiminden 50 kat daha fazla doğal kaynak tüketmiştir. Sanayi Devrimi'yle birlikte gelişen ekonomik faaliyetler, kaynakların aşırı ve bilinçsiz kullanımı; hızla artan çevre sorunlarının sınır tanımaksızın ekosistemi tehdit eder duruma gelmesine neden olmuştur. Bu yüzden son yıllarda iyice belirginleşen küresel iklim değişikliği, ozon seyrelmesi, asit yağışları, çölleşme, biyoçeşitliliğin azalması vb. küresel çevresel sorunların çözümü adına tüm insanlığın ortak akılla hareket etmesi gerekmektedir.

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİMİ

Küresel iklim değişikliği, küresel çevre sorunlarının başında yer alır. Doğal faktörler veya insanların beşerî ve ekonomik faaliyetleri nedeniyle atmosferin gaz bileşiminin bozulması sonucunda, iklimde gözlenen değişimler küresel iklim değişimi olarak tanımlanır.